

Българската гайда

Сребърна възпоменателна монета
от серията „Български традиции и обичаи“
Емисия на БНБ

The Bulgarian Bagpipe

Silver Commemorative Coin
Bulgarian Customs and Traditions Series
BNB Issue

Българската народна банка изказва благодарност на Тая Марева, етнолог,
за предоставените текст и снимки.

The Bulgarian National Bank gratefully acknowledges the contribution
of Ms Tanya Mareva, ethnologist.

БЪЛГАРСКА
НАРОДНА
БАНКА

BULGARIAN
NATIONAL
BANK

Гайдата е любим и широко разпространен традиционен духов инструмент в България и е една от националните ни културни емблеми. Уникална със специфичната си мелодичност, тя се среща в почти всички краища на България, но заема особено важно място в някои региони, където ревниво се пази традицията да се свири на гайда и да се изработват гайди.

Българската гайда е направена от кожа, дърво и рог, а звукът ѝ е магичен. Инструментът се състои от гайдуница, ручило и духало, закрепени за кожен мях с рогови съединителни пръстени – главини.

У нас се срещат два основни типа гайди според звуковата специфика: в Родопите – „каба“, с нисък регистър, и „джура“ – в останалите фолклорни области на България. Магията на различния звук е скрита в дървените духови тръби и в тяхната настройка. Инструментът се използва като солов и ансамблов, както и за съпровод на песни.

Гайдарското свирене е неизменен спътник в живота на българите в миналото – в делник и празник, на семейни тържества, в обичаите и обредите, огласяло сватби и кръщенета, всички празници и събори. През 1961 г. на Роженския фолклорен събор в Родопите се ражда „чудото на Рожен“ – оркестърът „100 каба гайди“.

Днес гайдарят и майстор на гайди Костадин Илчев от Смолян и гайдарските състави от Девин и Калофер са включени в националната представителна листа на нематериалното културно наследство „Живи човешки съкровища“. В съпровод на каба гайда „лети“ в космоса на борда на двата космически апарата „Вояджър 1“ и „Вояджър 2“ уникалното изпълнение на Валя Балканска на родопската песен „Излез е Дельо хайдутин“.

В наши дни на много места в страната се полагат усилия за опазване и предаване на уменията на свирачите и на майсторите на гайди. Организирант се школи за обучение, надсвирвания, съхраняват се спомени, материали, снимки, документи на прочути изпълнители, пишат се книги. В родопското село Стойките – „люлката“ на гайдарското движение, е създаден музеят „Гайдата – древна и вечна“, в който е представено гайдарството от всички фолклорни области на България.

The bagpipe is a favourite and widely-performed traditional wind instrument in Bulgaria: one of the national cultural symbols. Unique with its specific lively sound, it is found in almost all regions of Bulgaria, though it holds particular importance in some of them, where the tradition of playing and making bagpipes is jealously guarded.

The Bulgarian bagpipe is made of leather, wood and horn, and it sounds magical. The instrument consists of a chanter, a drone and a blowpipe, attached to a leather bag *via* horn connecting rings – stocks.

There are two common types of bagpipes in Bulgaria, according to the sound specificity: ‘kaba’ – with a lower-pitched unique sound in the Rhodope Mountains, and ‘jura’ – in the other folklore regions of Bulgaria. The magic of the bagpipe’s distinctive sound is hidden in its wood wind pipes and their tuning. The bagpipe is used as a solo and ensemble instrument and for accompanying songs.

Bagpipe playing has been a constant companion in the life of Bulgarians in the past – on weekdays and holidays, at family celebrations, in customs and rites, weddings and christenings, all festive occasions and gatherings. In 1961, the ‘Miracle of Rozhen’ – the ‘100 Kaba Gaidi’ orchestra – was born at the Rozhen National Folklore Fair in the Rhodope Mountains.

Nowadays, Kostadin Ilchev, a bagpiper and bagpipe master from Smolyan, and the bagpipe ensembles from Devin and Kalofer are included in the national representative list of intangible cultural heritage ‘Living Human Treasures’. Accompanied by a ‘kaba’ bagpipe, Valya Balkanska’s unique performance of the Rhodope song ‘Izlez ye Delyo Haydutin’ flies in outer space onboard the twin spacecraft Voyager 1 and Voyager 2.

In our time, every effort is being made across the nation to preserve and pass on the skills of pipers and pipe masters. Training schools and outplaying concerts are being organised, with memories, materials, photos, documents of famous performers being stored and books being written. The Rhodope picturesque village of Stoikite, a ‘cradle’ of the bagpipe culture, is home to ‘The Bagpipe: Ancient and Eternal’ museum featuring bagpipes from all folklore regions of Bulgaria.